

Конференција

Попис пољопривреде 2023 – резултати и перспективе

18 - 21. март 2025.

Златибор

Структурне промене у пољопривреди и утицај на економски раст

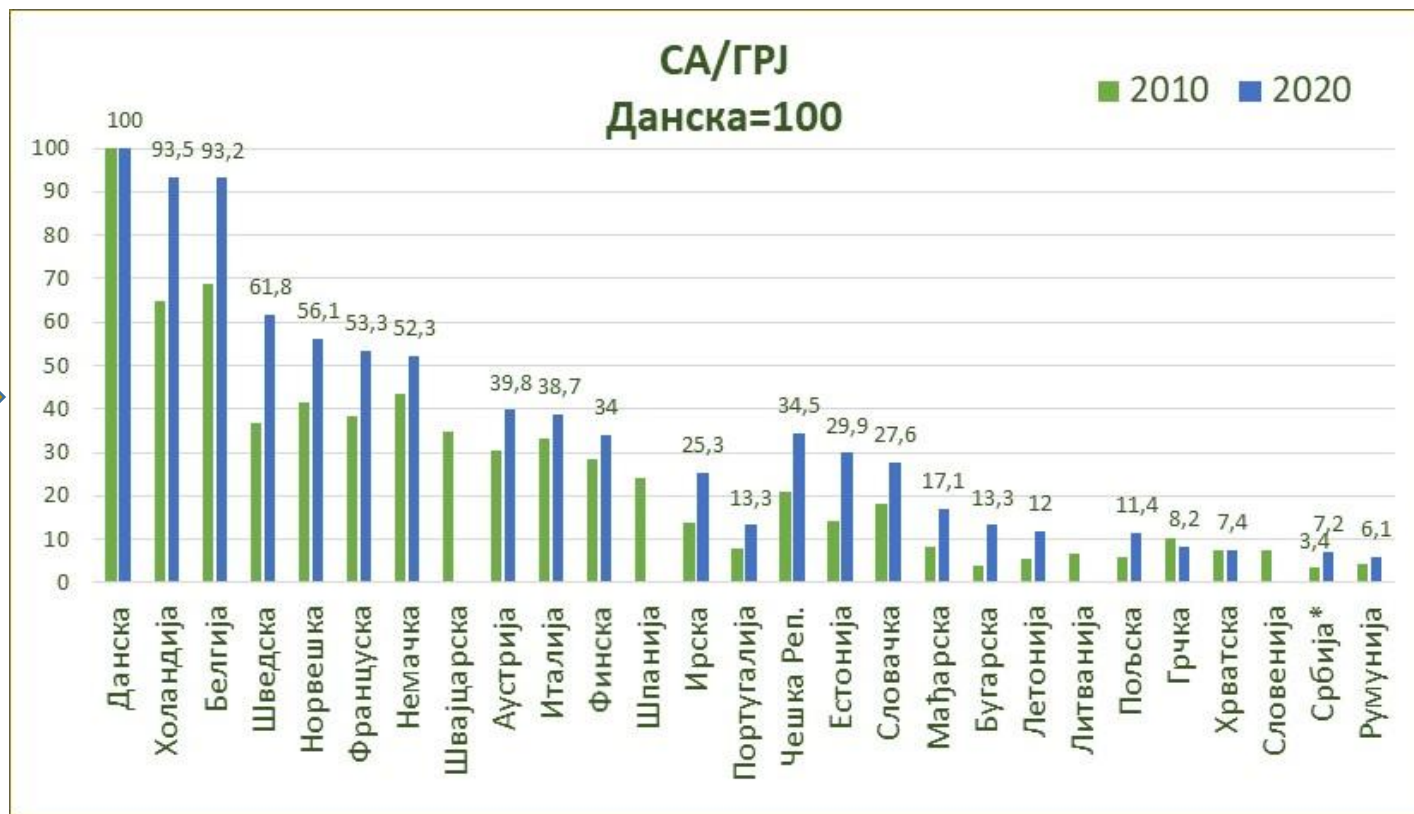
Едвард Јакопин
Наташа Чокорило

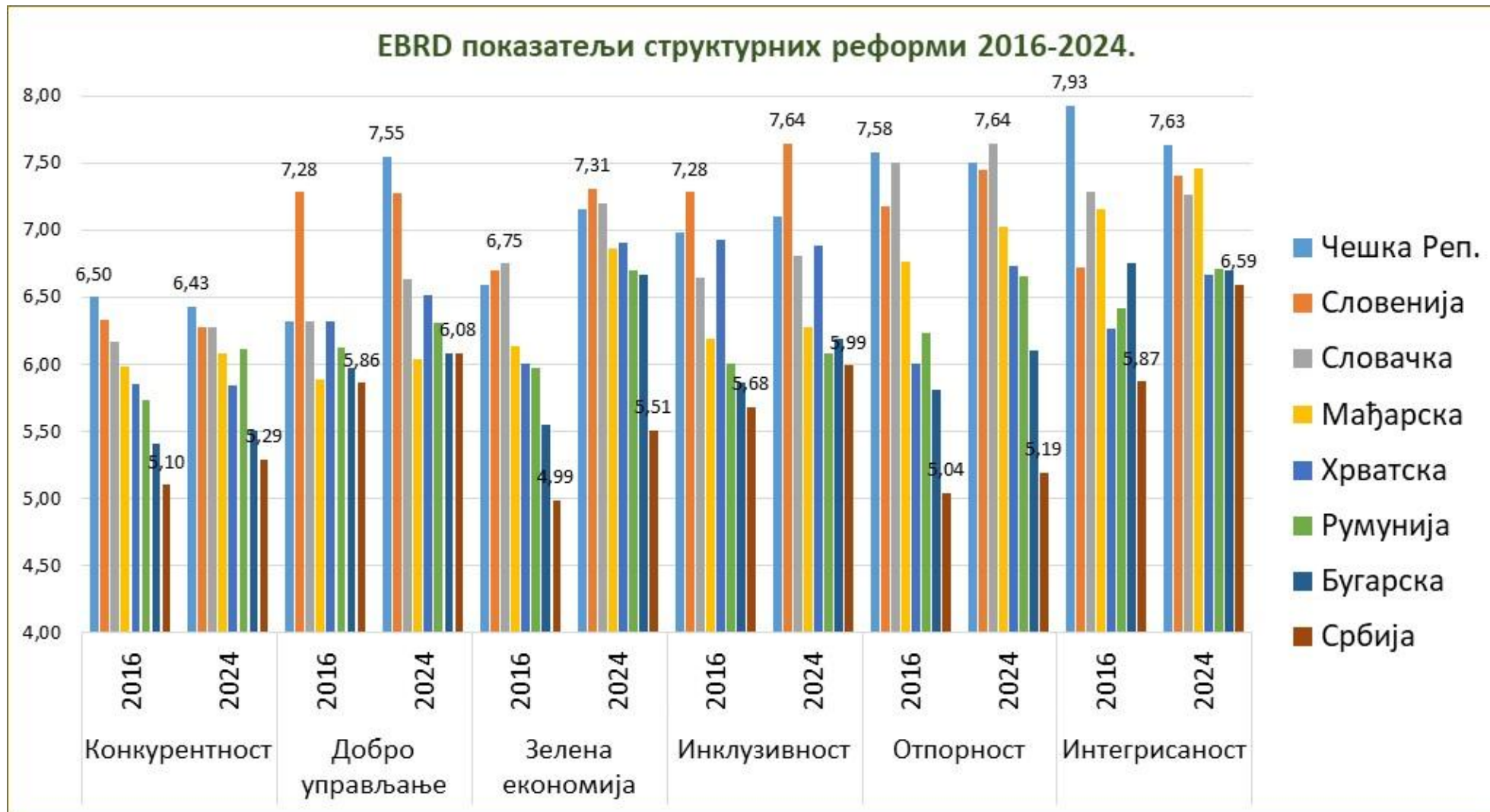
Актуелни процеси транзиције пољопривреде у ЕУ

- ❑ Пољопривредни сектори (ПС) у скоро свим транзиционим државама се разликују од ПС у развијеним ЕУ земаљама у погледу: величине ПГ, економске снаге ПГ, специјализације, нивоа механизације и структуре запослености
- ❑ Стратешки документи CAP-a: EGD, Farm to Fork Strategy, EU Biodiversity Strategy 2030

Напредак у структурним реформама

Одржива конкурентност и ефикасност коришћења ресурса (GSCI)

Држава	Ранг	Скор	Држава	Ранг	Скор	Држава	Ранг	Скор
Шведска	1	61,2	Словачка	29	52,4	Албанија	43	49,2
Финска	2	59,9	Хрватска	30	52,2	Србија	49	47,7
Аустрија	6	58,0	Бугарска	33	51,7	Турска	51	46,8
Немачка	9	56,9	Грчка	34	51,5	БиХ	55	46,5
Словенија	15	55,3	Мађарска	39	49,6	Црна Гора	68	44,5
Чешка Реп	26	53,4	Румунија	41	49,5	С.Македонија	78	43,5

Изазови и ризици пољопривреде ЕУ

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012:

РУРАЛНО СТАНОВНИШТВО

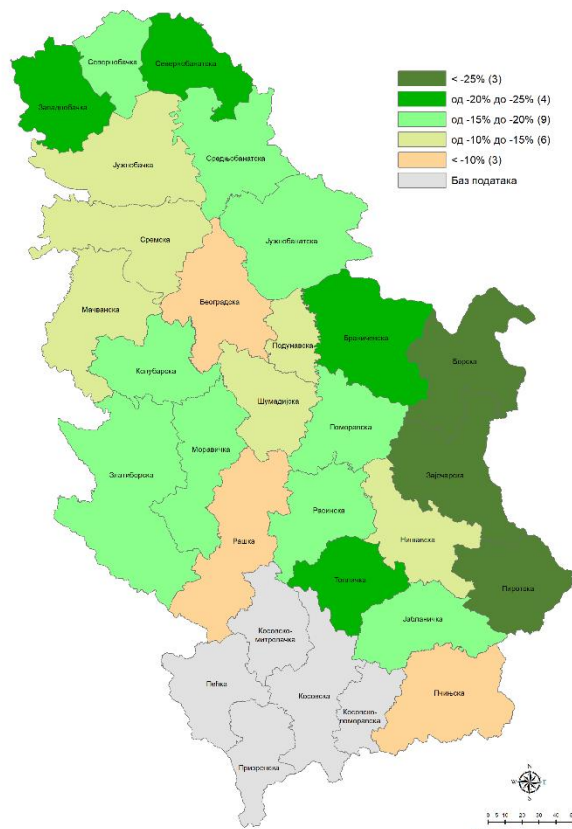
- ❑ Све транзиционе државе имају високи % руралног ст. у укупном
- ❑ **2002-2022. пад руралног ст. (-22,8%) двоструко већи од пада укупног ст. (-11,3), пад за 740 хиљ. (са 3,27 на 2,53 милиона)**
- ❑ 2011-2022. још интензивнији пад руралног ст. од 389. хиљ. (-13,3%), укупан пад ст. (-7,5%), градско ст. (-3,5%)
- ❑ **Просечан број чланова по домаћинству на руралном подручју је смањен са 3,05 на 2,75**
- ❑ **Раст просечне старости руралног ст. са 43,3 на 45,2 год. (43,8 год. укупно)**
- ❑ **Укупан коефицијент зависности руралног ст. (однос броја ст. 0–14 и 65+ према радно-способном ст. 15-64) повећан са 51% у 2011. на 61% у 2022.**
- ❑ **Погоршање индекса старења руралног становништва (однос старог 60+ и младог 0–19) са 144 на 181**
- ❑ **У 2022. је сваки 10-ти становник на руралном подручју имао терцијарно образовање, док је у граду сваки трећи**
- ❑ **Пад стопе незапослености руралног ст. са 20,1% (2012) на 9,3% (2023), градско ст. са 26,9% на 9,5%**

	2012	2023
ЕУ-27	26,6	24,3
Белгија	2,3	1,8
Холандија	11,4	6,8
Данска	12,9	11,5
Француска	21,1	18,2
Шпанија	21,1	18,4
Немачка	22,8	22,2
Италија	31,3	28,0
Аустрија	42,9	40,5
Грчка	23,0	19,3
Бугарска	27,0	23,3
Чешка Реп.	26,8	25,4
Мађарска	30,3	27,1
Пољска	39,3	39,8
Хрватска	44,5	41,4
Словенија	46,9	43,9
Румунија	46,0	45,3
Словачка	45,7	46,0
Албанија	45,7	35,4
Србија	44,6	42,9

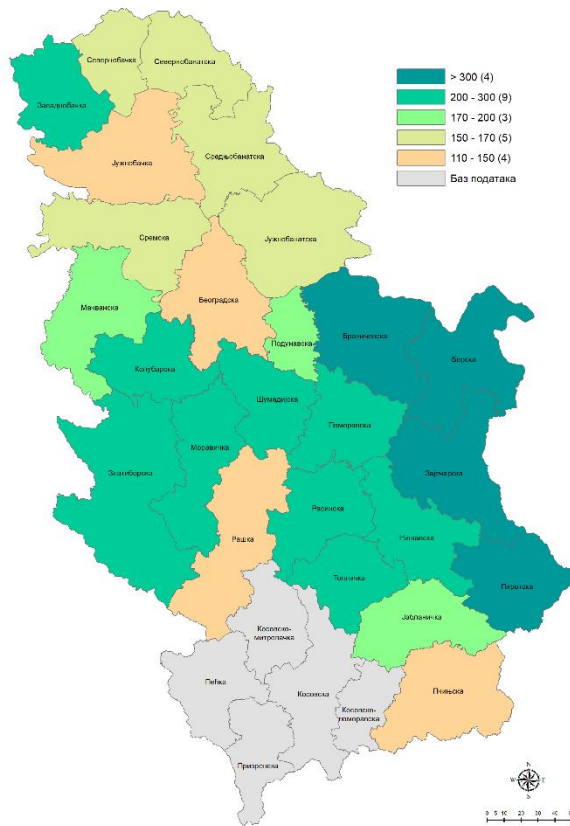

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: РУРАЛНО СТАНОВНИШТВО

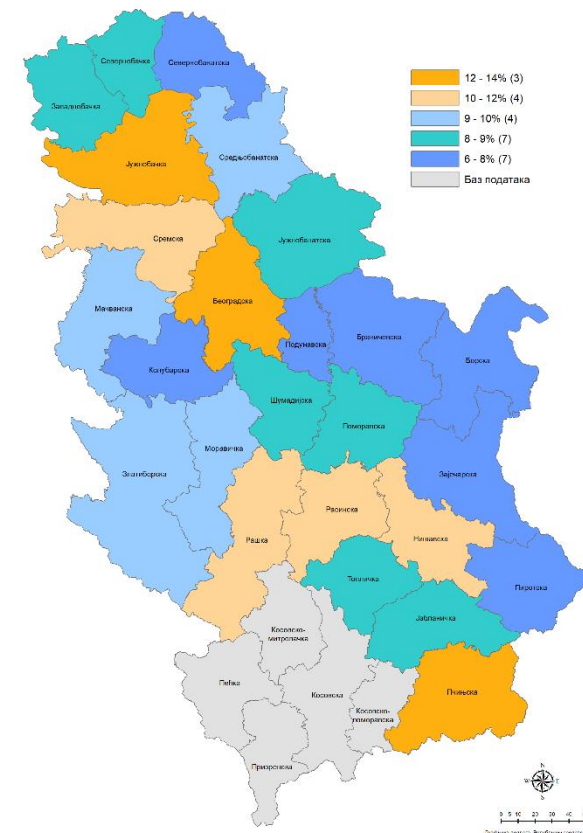
Стопа пада руралног ст.
2022/2011.

Индекс старења
руралног ст. 2022.

Учешће руралног ст. са
терцијарним образовањем у
укупном 2022.

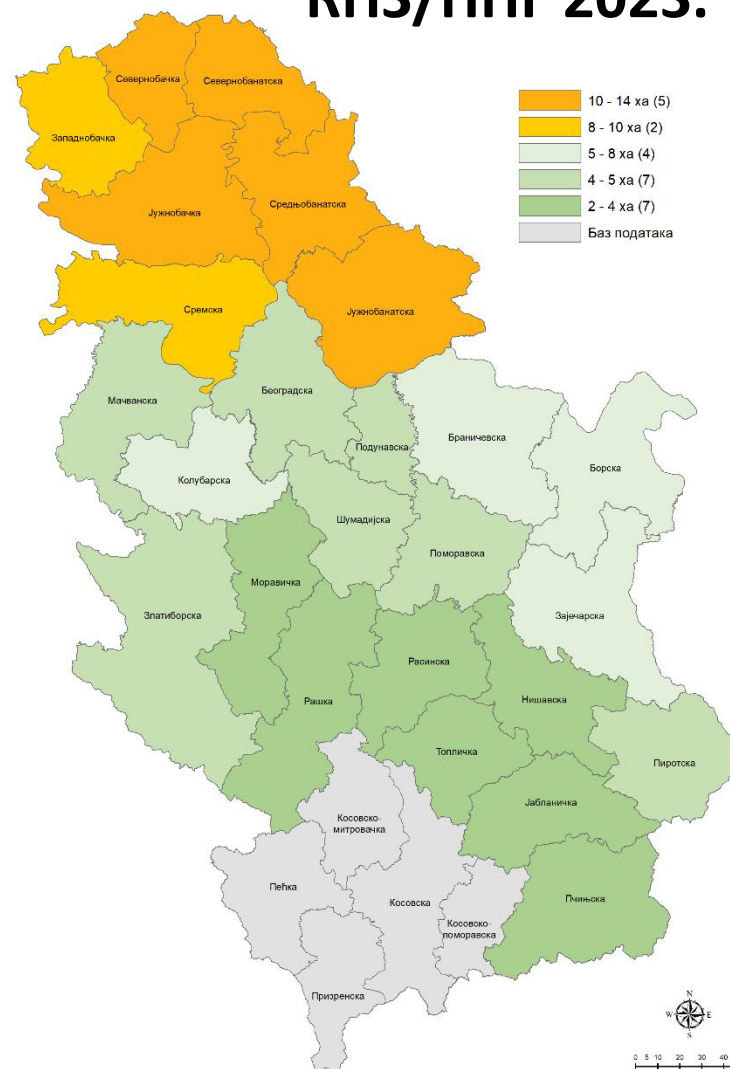

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: ЗЕМЉИШТЕ И ГАЗДИНСТВА

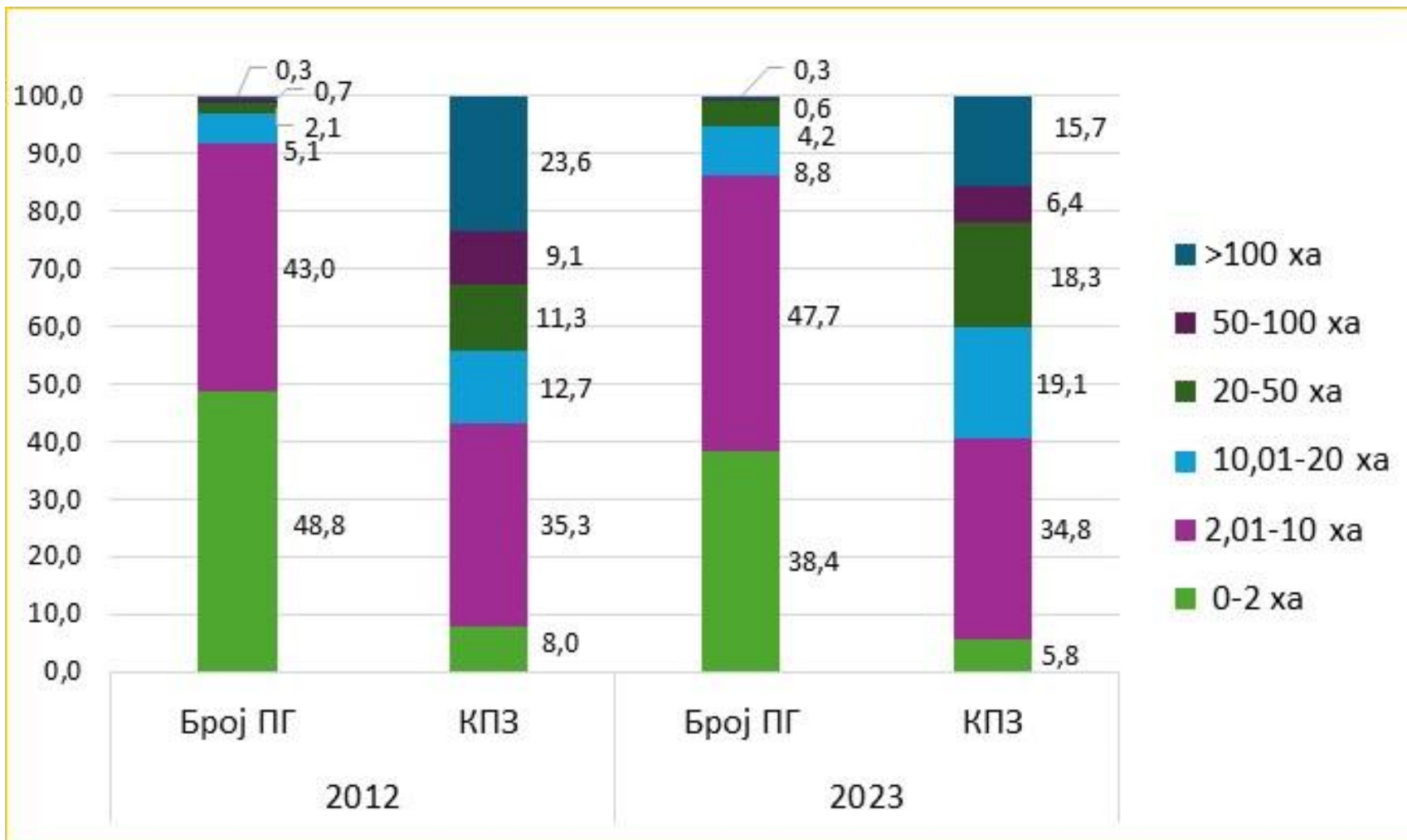
- ❑ Расположено пољ. земљиште смањено за 26,2% (са 5,35 на 4 мил. ха), односно са 68,9% на 50,9% укупне површине Републике Србије (без АП КиМ)
- ❑ КПЗ је смањено за 5,2% (-180 хиљ. ха, са 3,44 на 3,28 мил. ха)
- ❑ Највећи пад је регистрован код шумских површина, чак за 50,7% (-519 хиљ. ха)
- ❑ Број ПГ је смањен за 20%, односно за 123 хиљ. (са 631,5 хиљ. на 508,3 хиљ.)
- ❑ Број ППГ је, такође смањен за 20%, за 122 хиљ. (са 628,5 хиљ. на 506,3 хиљ.)
- ❑ Број ПЛП је смањен за 1/3, са 3 хиљ. на 2 хиљ.
- ❑ Просечно КПЗ по ПГ је повећано са 5,4 ха на 6,4 ха, код ППГ је повећано са 4,5 ха на 5,75, док је код ПЛП регистрован пад од 43% (са 204 ха на 162 ха)

КПЗ/ППГ 2023.

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: СТРУКТУРА ПОСЕДА

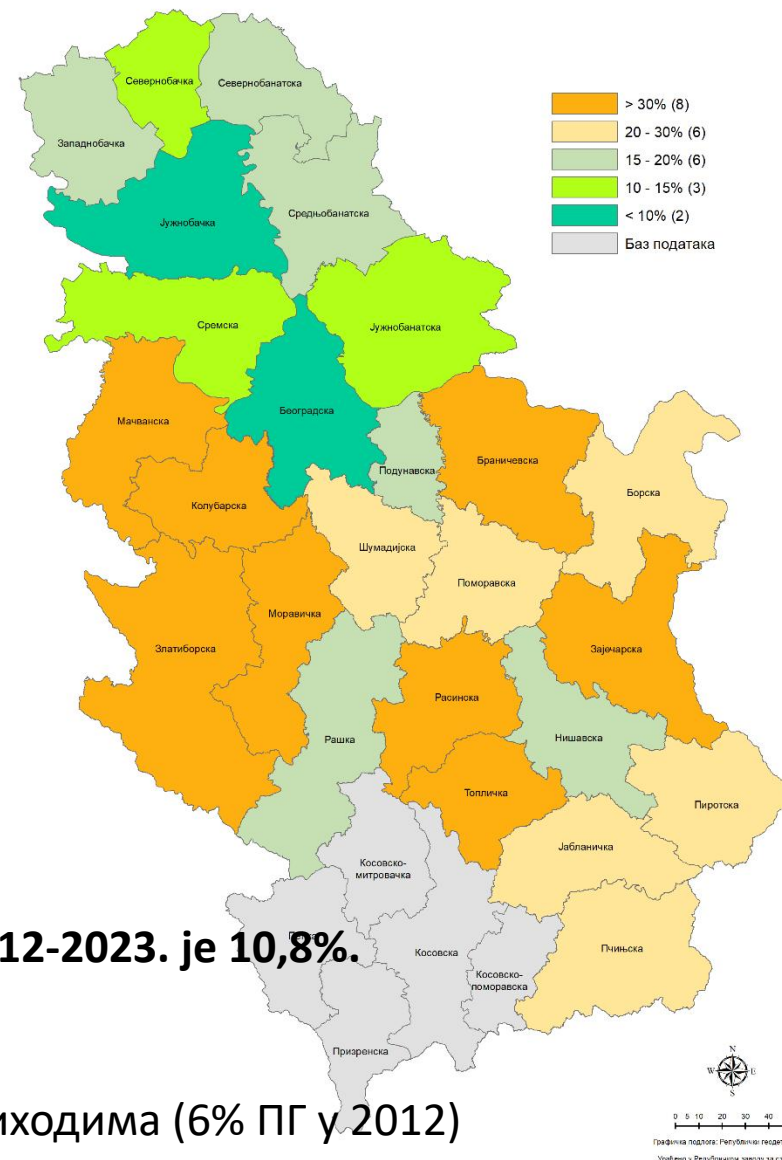
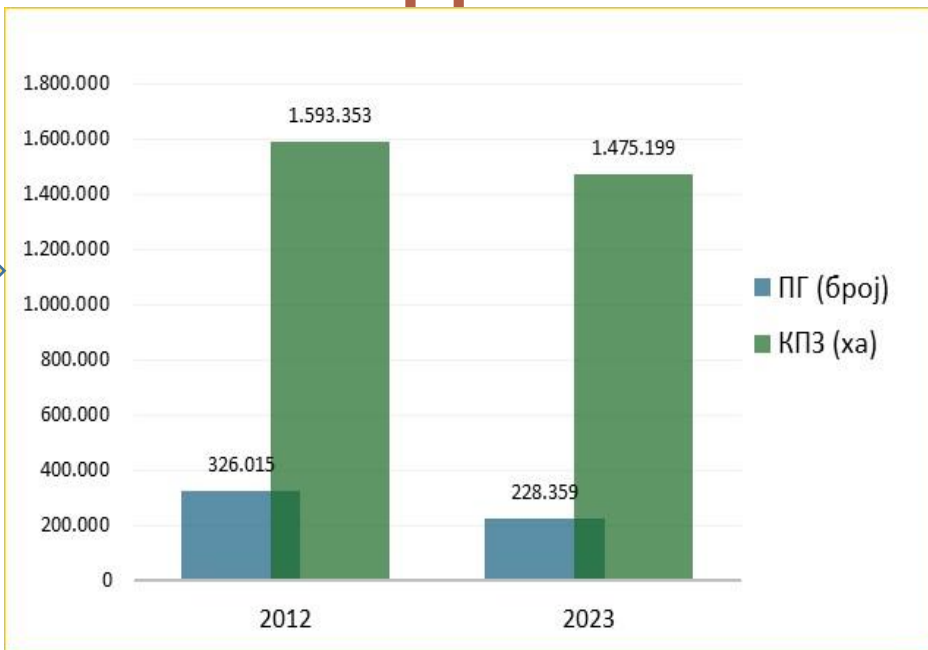

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: СТРУКТУРА ПРИХОДА

% лица са пољ. активностима
у укупном ст. 2023.

ПГ и КПЗ са
искључивим
приходима од
пољопривред
е

ПОПИС
ПОЉОПРИВРЕДЕ 2023.

Пад броја ПГ са искључивим приходима из пољ. за 30%

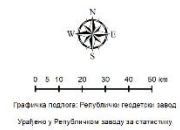
Домаћинства са ПГ:

2012: свако 4-то поседује ПГ и сваки 5-ти ст. је ангажован у пољ.

2023: свако 5-то поседује ПГ и сваки 6-ти ст. је ангажован у пољ.

У структури прихода ПГ просечно учешће прихода од пољ. 2012-2023. је 10,8%.

- За 58% ПГ приход од ДПА је од 11-50% (44% ПГ у 2012)
- За 25% ПГ приход од ДПА је до 10% (50% ПГ у 2012)
- За 17% ПГ приход од ДПА је био најмање 50% у укупним приходима (6% ПГ у 2012)

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: НАВОДЊАВАЊЕ И МЕХАНИЗАЦИЈА

НАВОДЊАВАЊЕ

- ❑ Раст наводњаваног КПЗ:
2012: 2,9% КПЗ
2023: 8,3% КПЗ
- ❑ Раст наводњаваних ПГ:
2012: 11,4% КПЗ
2023: 27,2% КПЗ
- ❑ Регионални диспаритети - % наводњаваног КПЗ
2012: 37:1 (Јужнобачка : Пиротска)
2023: 29:1 (Јужнобачка : Браничевска)

МЕХАНИЗАЦИЈА

- ❑ Стопа раста броја двоосовинских трактора: 17,4%
- ❑ % трактора старијих од 10 година:
2012: 95%
2023: 91%
- ❑ Стопа раста укупног броја комбајна 80,3%
- ❑ % комбајна старијих од 10 година:
2012: 95%
2023: 80%
- ❑ 1 трактор просечно обрађује:
2012: 8,4 ха
2023: 6,7 ха
- ❑ Регионални диспаритети: 1 трактор просечно обрађује
2012: 5,5:1 (Средњобанатска : Јабланичка)
2023: 5,7:1 (Средњобанатска : Јабланичка)

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: РАДНА СНАГА

	Укупно	ППГ	%	ПЛП	%
2012	1.442.628	1.416.349	98,2	26.279	1,8
2023	1.157.319	1.134.245	98,0	23.074	2,0

Погоршане све кључне перформансе радне снаге у пољопривреди

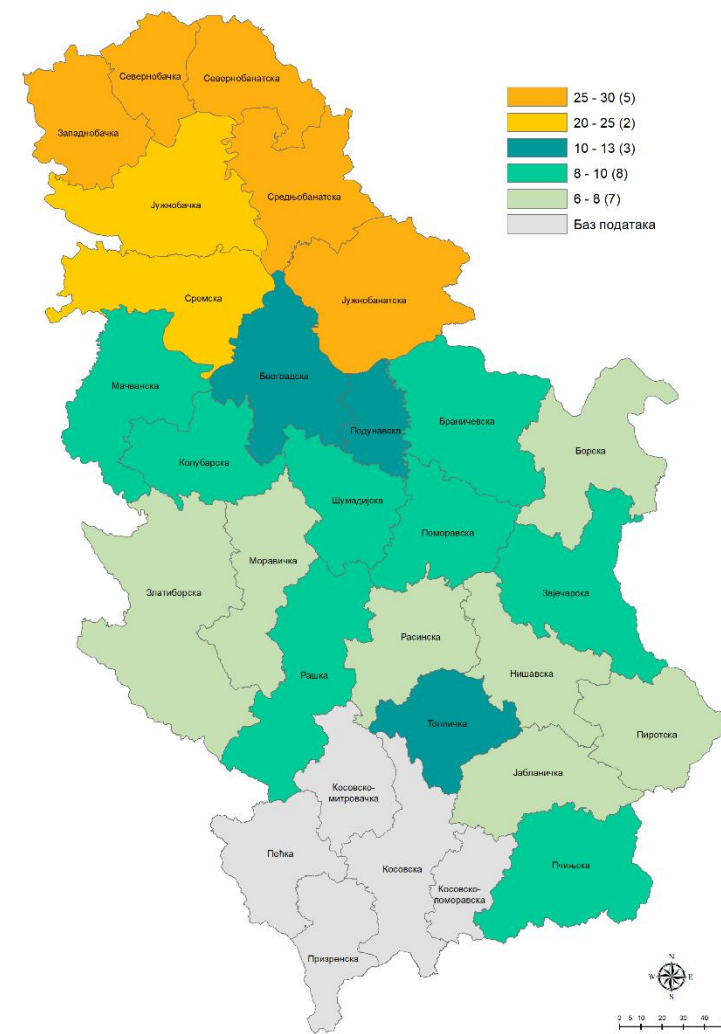
- Радна снага у пољопривреди (број чланова и стално зап. на ПГ) је смањена за **20%** (-285,3 хиљ. лица)
- Изражено преко годишњих радних јединица - ГРЈ (еквивалент лица запослених са пуним радним временом током читаве године) радна снага је смањена за 22,3% (за 144 хиљ. ГРЈ)
- Непромењен просечан број лица по газдинству - **2,28**
- % ПГ према броју лица: 68,6% (1-2 лица), 25,9% (3-4 лица)
- Структура **1.157 хиљ. лица по величини КПЗ**: 17% (<1 ха), 17% (1-2 ха), 30% (2-5 ха), 19% (5-10 ха), 14% (10-50 ха), 0,7% (50-100 ха), 1,4% (>100 ха). Пад **2023/2012**: -40% (<1 ха), - 26% (1-2 ха), -21% (2-5 ха)
- Структура **502 ГРЈ према рад. статусу**: Носиоци 47,3%, Чланови 43,6%, Стално зап. 3,9%, Сезонска РС 5,1%
Пад **2023/2012**: Носиоци -18%, Чланови -21%, Стално запослени на ППГ -40%
- Образовна структура управника ПГ изузетно неповољна: Пракса из пољ. 53,7%, Курсеви из пољ. 0,3%, СПШ 3,3%, Друга СШ 34,8%, ВШП 1,7%, Друга ВШП 6,2%

Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: ПРОДУКТИВНОСТ РАДА

СА/ГРЈ

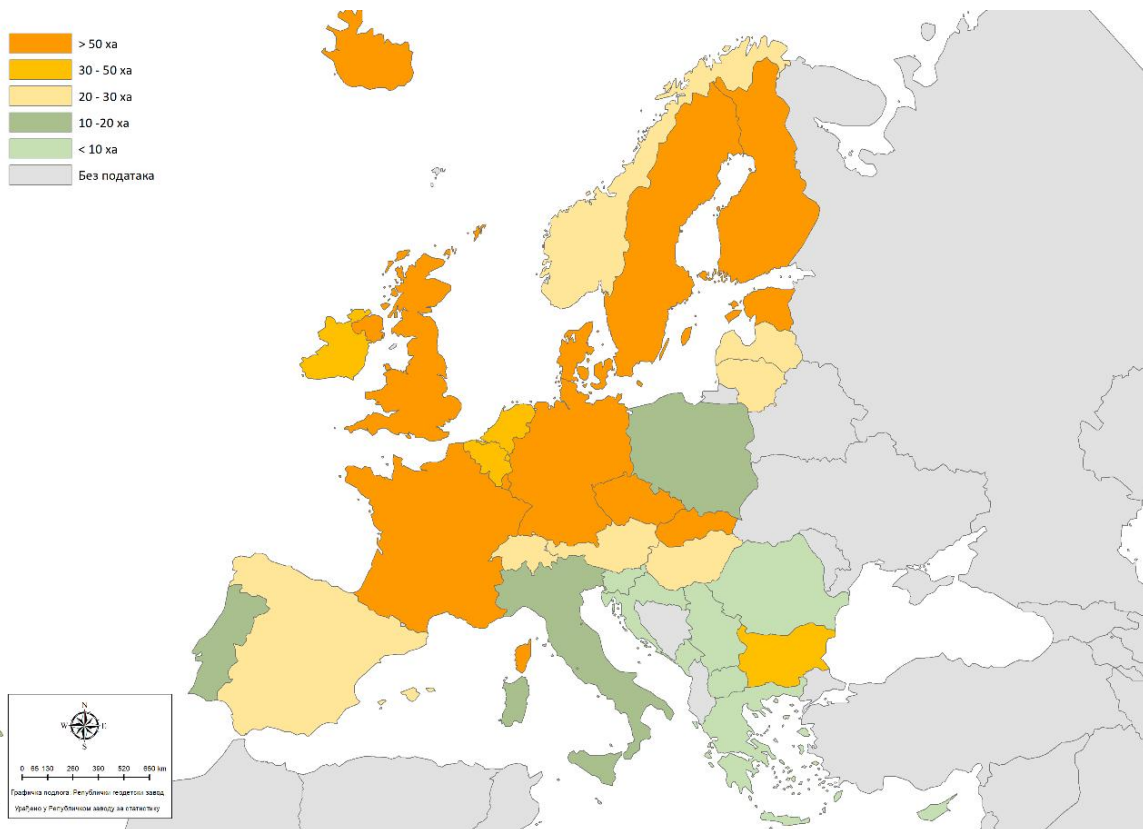
- ❑ Однос ГРЈ/ПГ је остао непромењен (1,0)
- ❑ Однос КПЗ/ГРЈ је повећан са 5,3 ха на 6,4 ха
- ❑ Однос УГС/ГРЈ је остао непромењен (3,0)
- ❑ Продуктивност рада изражена кроз однос СА/ГРЈ се удвостручила (са 5,8 на 12 хиљ. ЕУР)
- ❑ Продуктивност рада изражена кроз однос СА/ППГ је, такође, у просеку, удвостручена (са 6 хиљ. ЕУР на 11,9 хиљ. ЕУР)
- ❑ Огромни регионални диспаритети у продуктивности рада у пољопривреди: **војвођанске РО у просеку остварују 3 пута већу вредност СА/ГРЈ и 2,7 пута СА/ППГ**

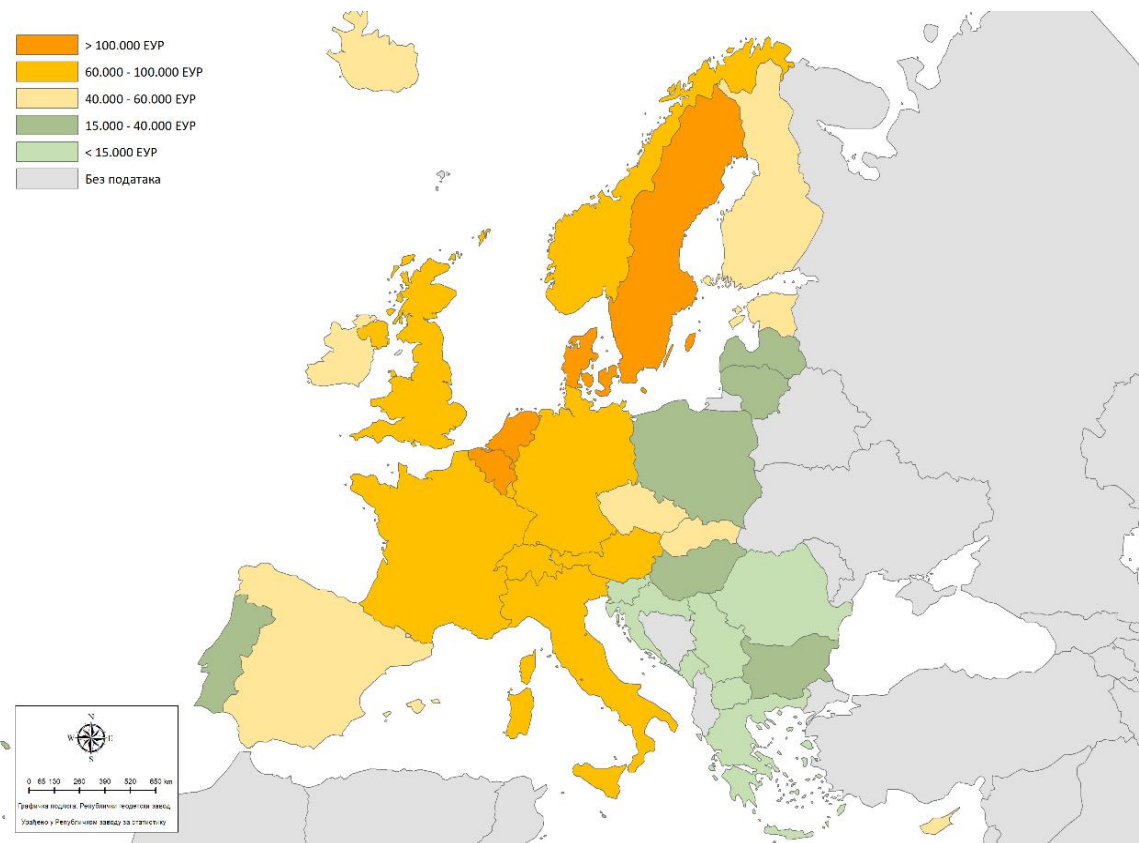
Структурне промене у пољопривреди 2023/2012: КОМПАРАЦИЈА ПРОДУКТИВНОСТИ У ПОЉОПРИВРЕДИ

КПЗ/ПГ 2020.

Данска : Румунија 16:1

СА/ГРЈ 2020.

Холандија: Румунија 15:1

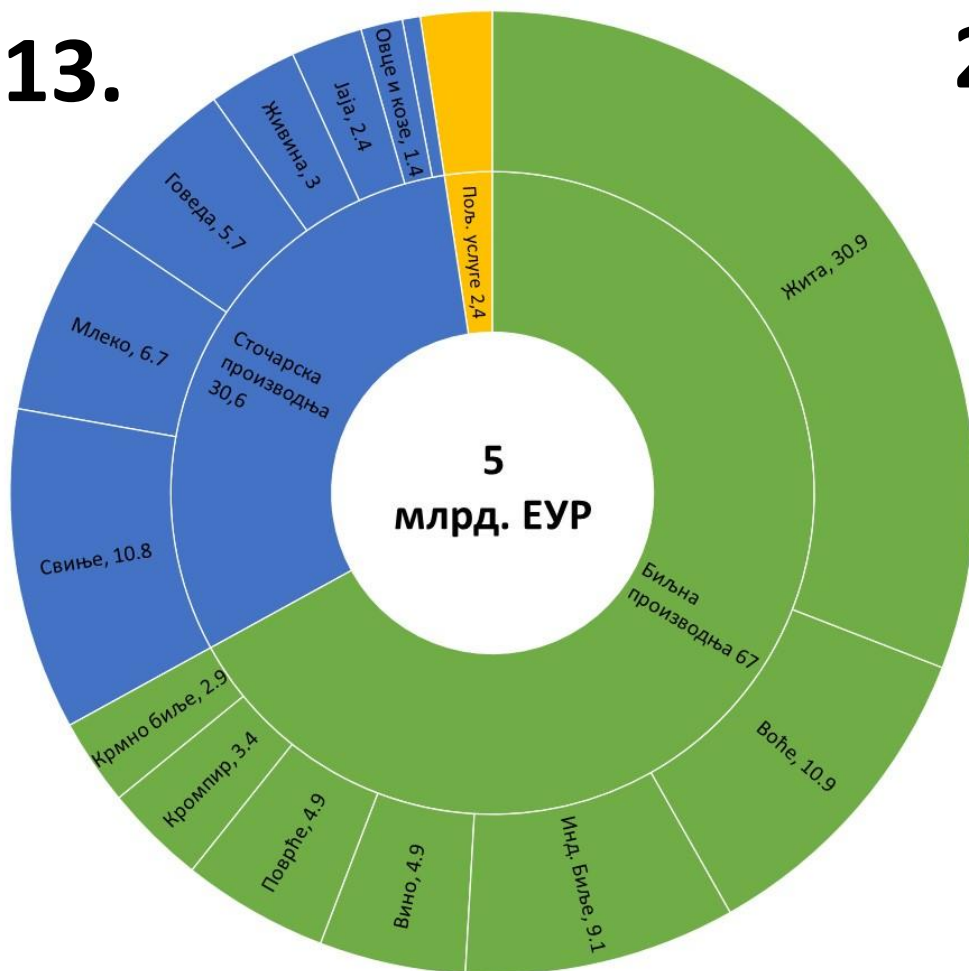
Утицај на економски раст: % БДВ ПОЉОПРИВРЕДЕ (ЕРП) у БДП

	БДВ пољ. (млрд. ЕУР)		% БДВ пољ. у БДП		Просечна стопа раста/пада
	2013	2023	2013	2023	
ЕУ-27	162,9	223,7	1,4	1,3	0,9
Белгија	2,4	3,7	0,6	0,6	1,7
Данска	2,8	3,2	1,1	0,8	-0,3
Немачка	22,6	30,6	0,8	0,7	0,4
Шпанија	22,6	34,0	2,2	2,3	2,2
Француска	26,4	37,9	1,2	1,3	1,9
Италија	33,4	38,9	2,1	1,8	-0,3
Холандија	10,1	15,4	1,5	1,4	1,6
Аустрија	2,8	4,4	0,9	0,9	2,0
Финска	1,2	1,6	0,6	0,6	1,1
Швајцарска	3,2	4,6	0,6	0,6	1,2
Транзиционе државе					
Бугарска	1,7	2,2	4,0	2,3	-3,0
Чешка Реп.	1,4	2,3	0,9	0,7	0,3
Грчка	5,2	6,4	2,9	2,8	0,9
Хрватска	1,0	1,4	2,2	1,8	0,5
Мађарска	2,9	4,1	2,8	2,1	0,1
Пољска	9,4	13,9	2,4	1,9	1,1
Румунија	7,6	10,0	5,3	3,1	-1,9
Словенија	0,4	0,6	1,1	0,9	1,0
Словачка	0,6	0,8	0,8	0,6	-0,3
Србија	2,3	3,0	6,2	4,0	0,8

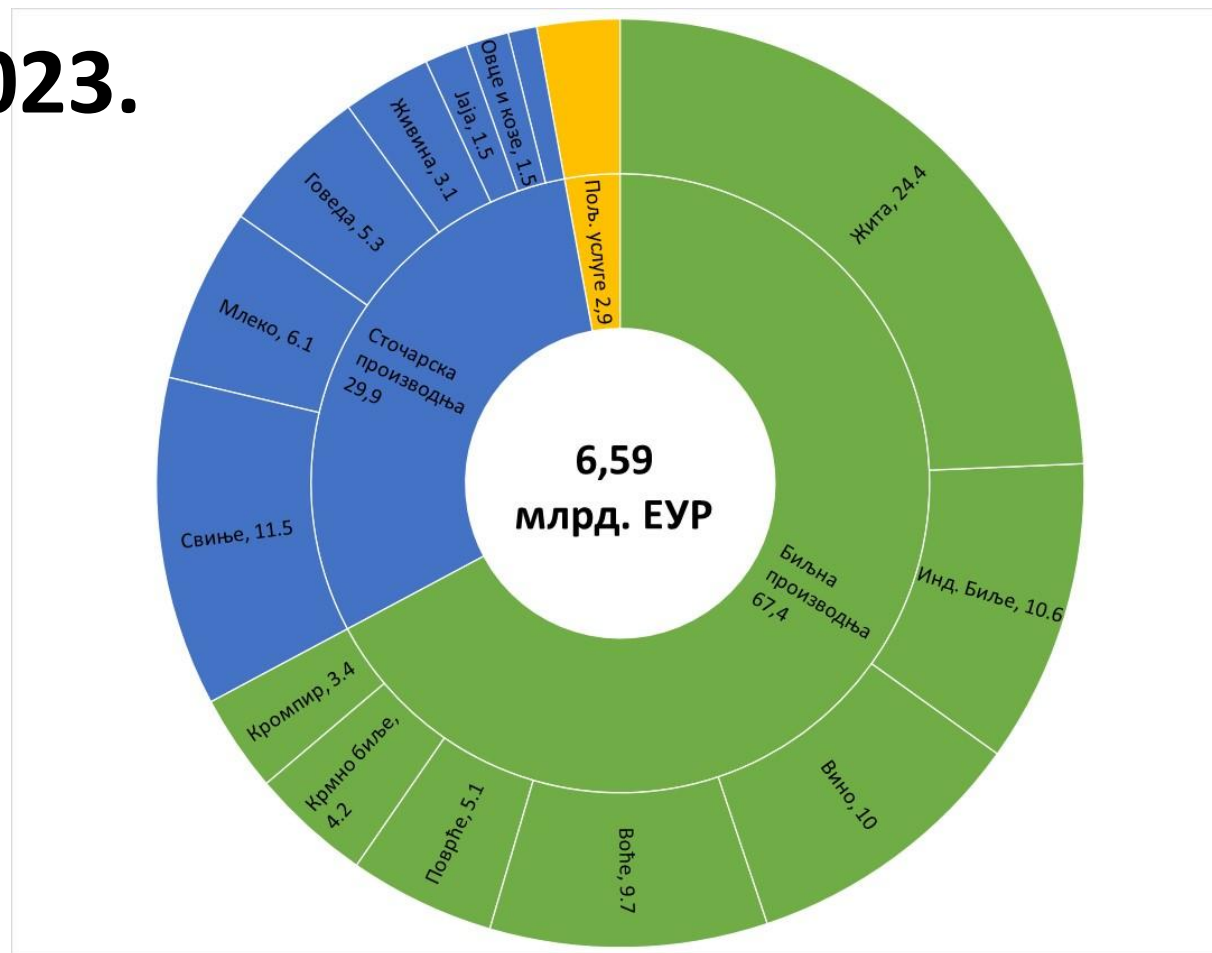

Утицај на економски раст: ВРЕДНОСТ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ (ЕРП)

2013.

2023.

Утицај на економски раст (национални рачуни): % БДВ ПОЉОПРИВРЕДЕ И АГРОИНДУСТРИЈЕ У БДП

	БДВ пољопривреде			% БДВ пољопривреде у БДП				БДВ агроиндустрије			% БДВ агроиндустрије у БДП			
	(млрд. ЕУР)							(млрд. ЕУР)						
	2001	2012	2023	2001-2008	2009-2014	2015-2023	2001-2023	2001	2012	2023	2001-2008	2009-2014	2015-2023	2001-2023
ЕУ-27	182,2	191,6	280	1,9	1,7	1,6	1,7	162,6	204,1	263,6*	1,9	1,8	1,8	1,8
Белгија	2,9	3,3	4,6	0,9	0,8	0,7	0,8	5,6	7,1	10,6	2	1,9	1,8	1,9
Данска	4,3	4,1	2,8	1,4	1,3	1	1,2	4,3	3,6	4,2*	2,1	1,5	1,3	1,7
Немачка	23,8	25,5	35,2	0,8	0,9	0,8	0,8	36,5	39	49,1*	1,6	1,4	1,4	1,5
Шпанија	25,8	24,8	37,5	3	2,4	2,7	2,7	15,3	24,2	29,3*	2,1	2,3	2,1	2,2
Француска	30,6	31,9	49,1	1,7	1,5	1,5	1,5	29,8	34,8	52	1,9	1,7	1,7	1,8
Италија	32,5	31,2	39,5	2,2	1,9	1,9	2	21,5	23,3	36,7	1,6	1,5	1,6	1,6
Холандија	10,8	11,2	18,4	2	1,7	1,8	1,8	10,8	12,5	22,6	2,1	1,8	1,9	1,9
Аустрија	3,7	4,5	6,1	1,5	1,3	1,2	1,3	4	5,5	8,9	1,8	1,7	1,8	1,8
Финска	4	4,4	6,3	2,4	2,3	2,2	2,3	2,3	2,7	3,2	1,5	1,4	1,2	1,3
Транзиционе државе														
Бугарска	1,7	1,9	2,4	7,7	4,4	3,6	5,3	0,4	1,4	2	2,6	2,8	2,1	2,5
Чешка Реп.	2,4	3,7	5,5	2,4	2	2	2,1	2,4	3,3	5,4	2,6	2	1,8	2,1
Грчка	7,9	6,4	7,5	4,3	3,2	3,6	3,8	3,5	5,6	6,1	2,4	2,7	2,8	2,6
Хрватска	1,3	1,5	2,6	4,2	3,5	3,1	3,6	0,9	1,6	1,8	3,4	3,4	2,7	3,2
Мађарска	3	3,9	5,5	4	3,6	3,4	3,7	1,8	1,8	3,7	2,5	2	1,8	2,1
Пољска	7,1	11,6	20,6	2,9	3	2,6	2,8	5,7	10	15,9*	2,7	2,8	2,8	2,7
Румунија	5,9	6,3	12,6	9,6	5,4	4,3	6,4	3,3	8,5	9,6	6,4	5,6	4,1	5,3
Словенија	0,6	0,7	1	2,3	1,8	1,8	2	0,5	0,5	0,8	1,8	1,3	1,4	1,5
Словачка	0,5	1,3	2,5	1,9	2	1,9	1,9	0,7	1	1,8	2	1,3	1,2	1,5
Србија	2	2,1	2,8	7,5	6,1	5,1	6,2	0,8	1,4	2,5	4,1	3,9	3,6	3,8

*Податак се односи на 2022.

Утицај на економски раст (национални рачуни): ДОПРИНОС СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ И АГРОИНДУСТРИЈЕ РАСТУ БДП

Допринос расту БДП (п.п.)	2012-2023.	2001-2023.
БДП (просечна стопа раста)	2,3	3,2
А - Пољопривреда, шумарство и рибарство	0,03	0,11
Агроиндустрија	0,04	0,08
Укупно сектор А и агроиндустрија	0,07	0,19

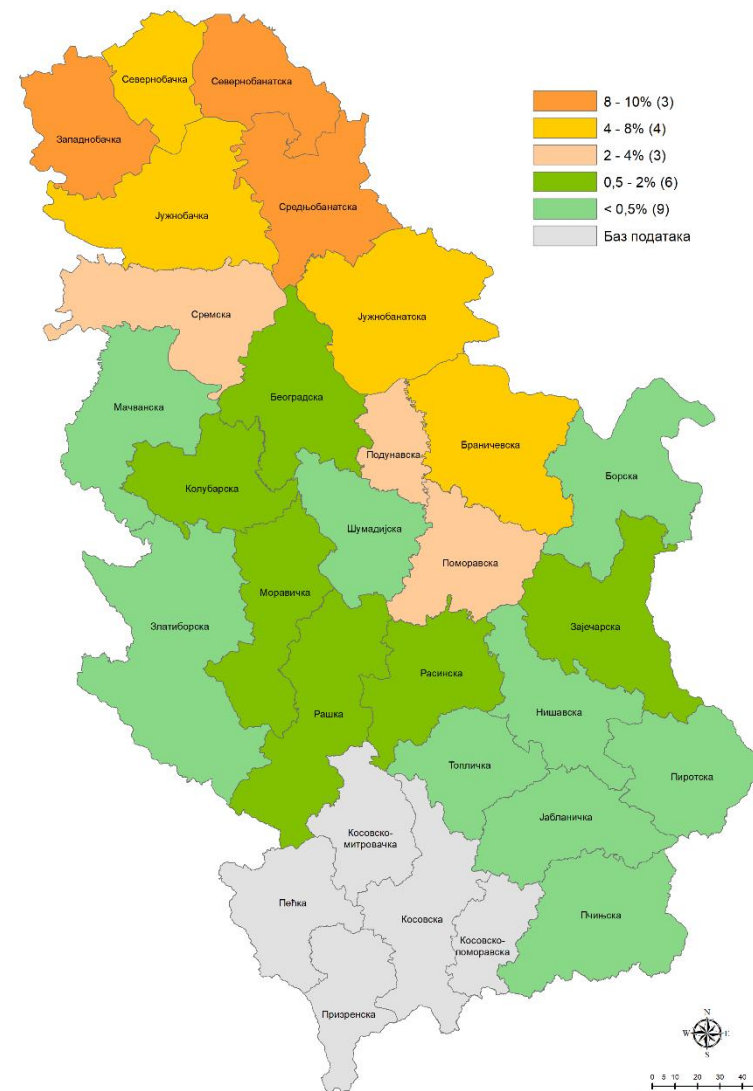

Утицај на економски раст (финансијски извештаји): ДОПРИНОС ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПД

**% БДВ пољопривреде у
БДВ привреде РО 2023.**

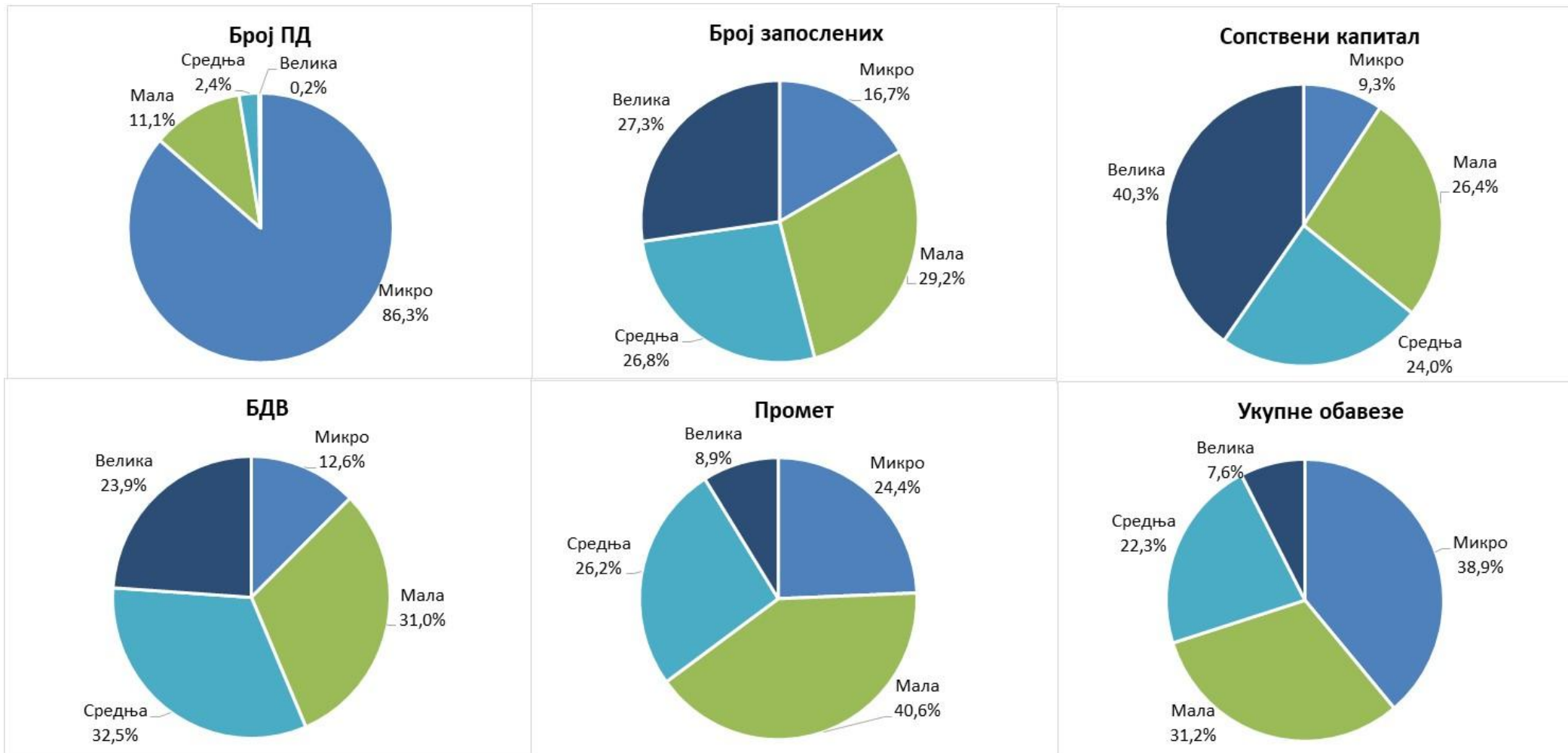
2023.	Број ПД	Број зап.	Приход	Нето добит	Нето губитак	Нето резултат	БДВ	Соп. Капитал	Кум. Губитак	Обавезе
Пољ., лов	2.802	18.231	2.982	146	124	22	483	3.216	5	3.008
Шумарство	120	5.131	203	10	1	9	103	1.521	0	108
Рибарство	79	662	57	2	2	1	9	45	0	38
Сектор А	3.001	24.024	3.243	158	126	32	596	4.781	5	3.155
% привреде	3,0	1,8	2,0	1,4	4,5	0,4	1,5	6,2	1,2	2,6

	Пољопривредно ПД	Група	Број зап.	БДВ (мил. ЕУР)
1	JP SRBIJAŠUME SA PO BEOGRAD	Гајење шума	3.168	53,37
2	JP VOJVODINAŠUME, PETROVARADIN	Гајење шума	1.445	40,80
3	Al Dahra Srbija doo Padinska Skela	Узгој музних крава	759	21,38
4	PIK-Bečej	Гајење жита	387	14,79
5	Corteva Agriscience SRB d.o.o. N. Sad	Гајење жита	34	11,97
6	RAVNICA doo VAJМОК	Узгој свиња	108	10,57
7	CARNEX STOČARSTVO doo Bečej	Узгој свиња	220	10,37
	7 највећих у БДП (%)			0,22

Утицај на економски раст (финансијски извештаји): СТРУКТУРА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПД ПО ВЕЛИЧИНИ

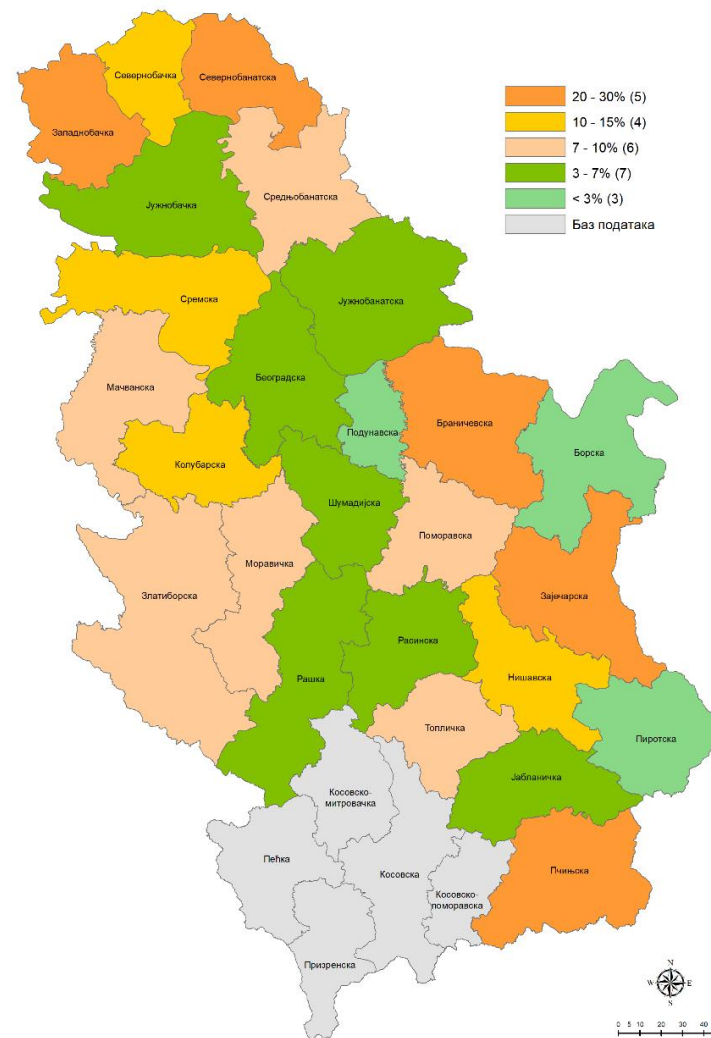

Утицај на економски раст (финансијски извештаји): ДОПРИНОС АГРОИНДУСТРИЈСКИХ ПД

**% БДВ агроиндустрије у
БДВ привреде РО 2023.**

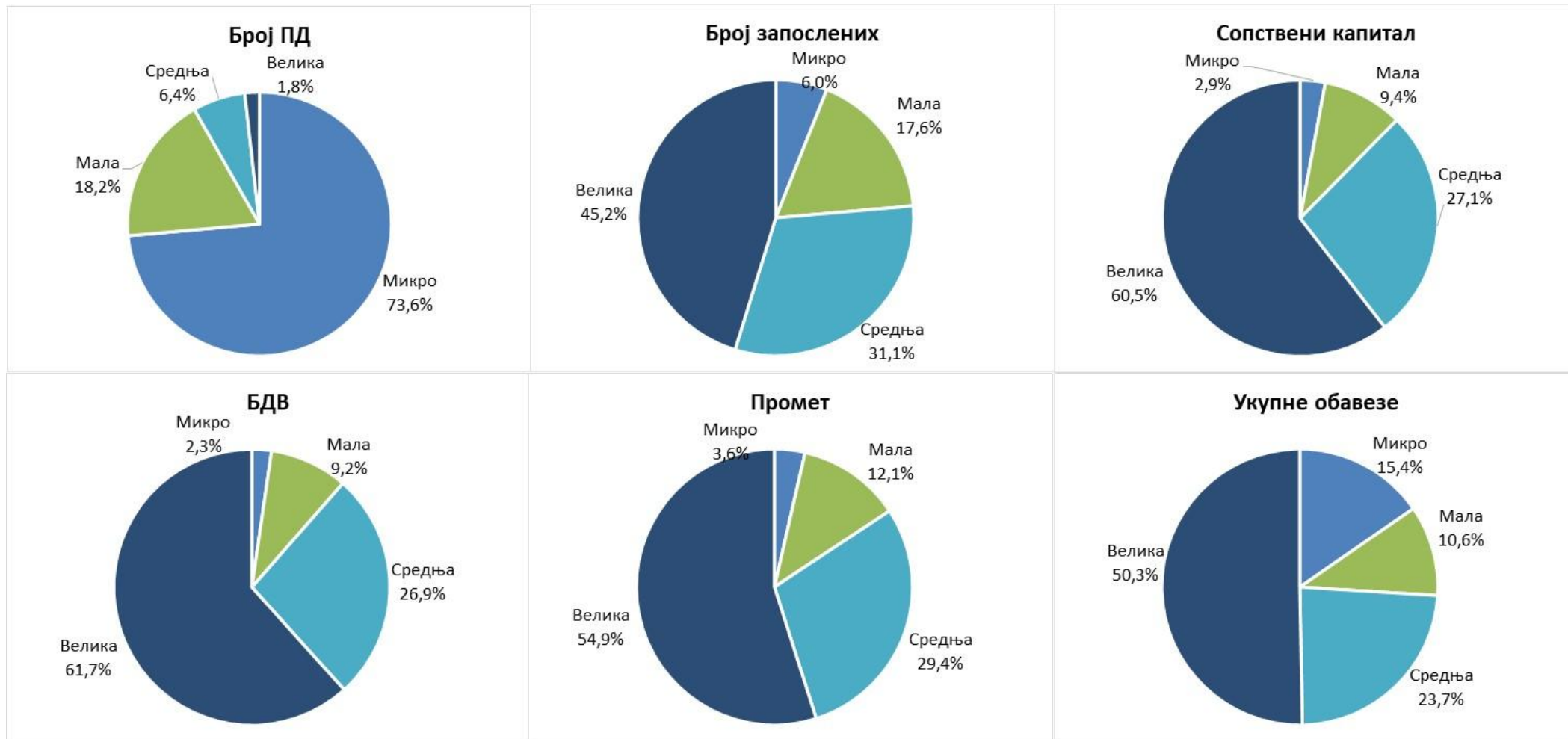
2023.	Број ПД	Број зап.	Приход	Нето добит	Нето губитак	Нето резултат	БДВ	Соп. капитал	Кум. губитак	Обавезе
Прехрамбени пр	2.632	64.377	9.059	494	94	399	1.722	3.686	18,5	4.833
Пиће	555	8.069	1.402	99	23	75	309	1.060	1,4	967
Дувански пр.	11	1.430	620	136	0	136	210	360	0,0	398
Агроиндустрија	3.198	73.876	11.081	729	118	611	2.241	5.106	19,9	6.197
% у привреди	3,2	5,6	6,9	6,5	4,2	7,3	5,8	6,7	4,5	5,0

Агроиндустријско ПД	Група	Број зап.	БДВ (мил. ЕУР)
1 Philip Morris Operations a.d.	Дувански пр.	608	89,2
2 FARMINA PET FOODS DOO	Храна за кућне љубимце	365	78,5
3 COCA-COLA COMPANY-SRBИЈА DOO	Пића, мин. воде	1.008	74,4
4 JT INTERNATIONAL AD	Дувански пр.	300	64,8
5 SUNOKO DOO	Шећер	493	62,7
6 AD IMLEK	Млеко и сиреви	812	60,4
7 FRIKOM DOO	Сладолед	1.398	57,3
7 највећих у БДП (%)			0,65

Утицај на економски раст (финансијски извештаји): СТРУКТУРА АГРОИНДУСТРИЈСКИХ ПД ПО ВЕЛИЧИНИ

Утицај на економски раст (финансијски извештаји): ДОПРИНОС ПОЉОПРИВРЕДНИХ ЗАДРУГА

2023.	Врој ПД	Број зап.	БДВ	Промет	Врој ПД	Број зап.	БДВ	Промет
			мил. ЕУР				Структура (%)	
Привреда	101.370	1.321.609	38.471	149.379	100	100	100	100
Задруге укупно	1.502	4.731	99	680	1,48	0,36	0,26	0,46
Пољопривредне задруге	897	2.892	42	449	0,88	0,22	0,11	0,30
Агроиндустријске задруге	113	698	20,6	117,1	0,11	0,05	0,05	0,08

**Сви економски
показатељи
пољопривредних задруга
у паду**

Пољ. задруге	Број	Запослени
2017	1.143	3.650
2023	987	2.892

Утицај на економски раст (финансијски извештаји): ИЗВОЗНИ ДОПРИНОС

	2013.						2024.					
	Извоз	Увоз	Биланс размене	Извоз	Увоз	Покривеност увоза извозом	Извоз	Увоз	Биланс размене	Извоз	Увоз	Покривеност увоза извозом
	мил. ЕУР			%			мил. ЕУР			%		
Привреда	10.996	15.469	-4.473	100	100	71,1	29.162	39.028	-9.865	100	100	74,7
А - Пољопривреда	649	448	200	5,9	2,9	144,7	1.273	1.214	59	4,4	3,1	104,9
01 Пољ. пр.	643	435	208	5,8	2,8	147,7	1.244	1.180	63,7	4,3	3,0	105,4
02 Шумарство	5,0	5,1	0,0	0,0	0,0	98,0	25,8	8,4	17,4	0,1	0,0	307,1
03 Рибарство	1,1	8,3	-7,2	0,0	0,1	13,3	3,9	25,6	-21,7	0,0	0,1	15,2
Агроиндустрија	1.476	829	647	13,4	5,4	178,1	3.870	2.728	1.142	13,3	7,0	141,9
10 Прехрамбени пр.	1.252	709	543,3	11,4	4,6	176,7	2.802	2.274	527,9	9,6	5,8	123,2
11 Пиће	164,2	64	100,4	1,5	0,4	257,4	491,5	222,7	268,8	1,7	0,6	220,7
12 Дувански пр.	60,4	57	3,5	0,5	0,4	106,2	576,6	231,5	345,1	2,0	0,6	249,1
Укупно	2.125	1.278	848	19,3	8,3	166,3	5.142,8	3.942	1.201	17,6	10,1	130,5

2013						2023.					
Ранг	Назив	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Ранг	Назив	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз
		мил. ЕУР		%				мил. ЕУР		%	
	Привреда	10.996	15.468	100	100		Привреда	28.635	36.861	100	100
2	Прехрамбени пр.	1.252	709	11,4	4,6	3	Прехрамбени пр.	2.706	2.077	9,4	5,6
7	Пољ. производња	643	435	5,8	2,8	11	Пољ. производња	971	945	3,4	2,6
20	Пиће	164	61	1,5	0,4	17	Дувански пр.	519	186	1,8	0,5
						19	Пиће	473	188	1,7	0,5

Закључак

- ❑ Транзициони модели раста су маргинализовали сектор пољопривреде, тако да је он данас **неконкурентан, нереструктуриран и суочен са бројним проблемима**
- ❑ У периоду између два пописа пољопривреде **све структурне перформансе сектора пољопривреде су у паду**
- ❑ Рурално становништво је суочено са интензивним процесом демографског пражњења, процесом старења и неповољном образовном структуром
- ❑ Учешће БДВ сектора пољопривреде у БДП је пало са 12,8% у 2001., 6% у 2012. на 3,8% у 2023., а агроиндустрије са 5,5% у 2001., 3,9% у 2012. на 3,3% у 2023.
- ❑ **Највећи економски проблем у пољопривреди је изузетно ниска продуктивност**
- ❑ Позитиван спољнотрговински робни биланс сектора А бележи тренд пада
- ❑ Постицајна средства за развој пољопривреде, и поред раста 2021-2023, су недовољна